

Korrupcióellenes intézkedések

A kormány által kezdeményezett különböző korrupcióellenes programok részben **nemzetközi nyomás** eredményeként jöttek létre. A legbefolyásosabb nemzetközi intézmény az Európai Unió (EU) volt, az uniós tagságra várva a magyar kormányzatok számos, az EU által kezdeményezett korrupcióellenes intézkedésben vettek részt.

1992-ben a volt szocialista országok régiójában elsőként Magyarországon fogadták el a személyes adatok védelméről és a **közérdekű adatok nyilvánosságáról**¹ szóló **törvényt**. **2001-ben** elkészült egy átfogó **Korrupcióellenes Kormányzati Stratégia**². Elfogadásra került, és részben megvalósult³ egy sor törvény az összeférhetetlenség, a vagyonnyilatkozatok, a pénzmosás, a terrorizmus megelőzése és a közbeszerzések terén.⁴ A stratégia azonban – követve az korrupció elleni harc adminisztratív, "hagyományos megközelítését"⁵ – megelőzés helyett elsősorban a büntetőjogi szankciókra összpontosított. A döntően a formásokra koncentráló, a büntetési tétel felső határának emelésére irányuló szabályozás⁶ ötvöződött a vesztegetést elkövetők büntethetőségének megszűnésével, amennyiben felfedték az esetet a hatóságok előtt.⁷ Jóllehet a stratégia némileg túlbecsülte a jogszabályok jelentőségét,⁸ jogalkotást nem igénylő intézkedéseket is bevezetett, köztük a közigazgatási magatartási kódexek⁹ kidolgozására kérte fel az érintett szakmai szervezeteket, ezeknek azonban csak néhány szervezet tett eleget.¹⁰

2002-ben a korrupcióellenes lépések a közbeszerzési eljárások folyamatos figyelemmel kísérése és a közpénzek kezelésének átláthatóságának biztosítása érdekében megalakított **Közpénzügyi Államtitkárság** létrehozásával folytatódtak. 2003-ban a korrupció megfékezése érdekében az Országgyűlés egyhangúlag elfogadta az ún. **üvegseb törvényt, amely megerősítette** a közkiadások és a köztulajdon kezelésére és ellenőrzésére vonatkozó garanciákat.¹¹ E program keretében számos további jogszabály született. Megszűnt az üzleti titok védelme a közpénzeket érintő ügyletek körében, és e körben a tájékoztatási kötelezettséget a törvény kiterjesztette a magánszféra szerveire is.¹² Kötelezővé vált az államháztartási adatok széles körének internetes közzététele és a program kiszélesítette a személyes vagyonuk bevallására kötelezett személyek körét. A módosított szabályok korlátozták a közbeszerzési rendszerbe tartozó magánvállalkozások üzleti titkainak körét,¹³ adatok széles skáláját tették hozzáférhetővé az interneten¹⁴, és modernizálták a közpénzügyi információs rendszert.¹⁵ A kezdeményezés általánosan kedvező visszhangra talált, annak ellenére, hogy a törvény megvalósítása csak részleges maradt. 2003-ban a miniszterelnök felállította a – később rövid életűnek bizonyult – korrupcióellenes **Köztársasági Etikai Tanácsot** annak érdekében, hogy korrupcióellenes jogszabályokra és a köztisztviselési etikai kódexre tegyen ajánlást. Egy évvel később a Közpénzügyi Államtitkárságot és az Etikai Tanácsot megszüntették.

2005-ben az Országgyűlés elfogadta az **elektronikus információszabadságról szóló törvényt**, amely előírta a jogszabály-tervezetek, a jogszabályok és jogszabály-gyűjtemények, valamint a felsőbb bíróságok ítéleteinek elektronikus közzétételét, azonban e törvény megvalósítása eddig csak részben történt meg. A **közbeszerzési törvény** új módosítása megtiltotta a helyi önkormányzatok számára, hogy nyílt pályázat nélkül szerződéses jogviszonyt létesítsenek.¹⁶ A 2006-ban beiktatott **lobbitörvény** nem járult jelentősen hozzá a lobbitevékenységek átláthatóságához, mivel a törvény hatálya korlátozott,¹⁷ és a törvényben foglaltak megvalósítása csak részben történt meg.

2007-ben a kormányzat a korrupcióellenes küzdelem egy újszerű megközelítését vázolta fel, amelynek keretében felkérte az igazságügyi és rendészeti minisztert egy hosszú távú „stratégiai dokumentum”, és egy rövid távú „cselekvési program” kidolgozására.¹⁸ Ezeket a dokumentumokat a 2007 augusztusában létrehozott **Antikorrupciós Koordinációs Testületnek** (AKT)¹⁹ kellett elkészítenie. Az Testület a **Korrupcióellenes Stratégiát** 2007-re elkészítette. A kormány a stratégiát és az akcióttervet 2008 tavaszán tervezi megvitatni. Figyelembe véve a nem kormányzati szervezetek és a civil társadalom képviselőinek részvételét a testület munkájában (ideértve a TI Magyarországot is), az új korrupcióellenes program remélhetően fontos lépés lesz egy széles körben elfogadott nemzeti korrupcióellenes stratégia irányába. A mostanáig szerzett tapasztalatok alapján a TI Magyarország egyelőre nem nyilvánít véleményt az AKT munkájának hatékonyságát illetően. Magyarországon kevés, ugyanakkor kulcsfontosságú **civil szervezet** vesz részt a korrupcióellenes küzdelemben.

Az EU-n kívül **többoldalú adományozók, nemzetközi és nem kormányzati szervezetek** szintén részt vettek az ország korrupcióellenes rendszerének kialakításában. A kilencvenes évek

közepétől e nemzetközi szervezetek különböző, jogi reformokat kívánó, az átláthatóságot és a számonkérhetőséget, illetve a demokratikus intézmények fejlesztését célzó korrupcióellenes kezdeményezéseket támogatták. Korrupció elleni küzdelmet ösztönző intézkedéseket hoztak, és programjaik hatékonyságának részeként közvetve, illetve fő küldetésük részeként közvetlenül célozták meg a korrupció elleni küzdelmet. Korrupcióellenes munkájuk a technikai vagy pénzügyi segítség biztosításától stratégiák és jogi eszközök fejlesztésének támogatásáig terjed.

2007 áprilisában jelentős külföldi befektetőket képviselő kilenc budapesti nagykövet létrehozta az ún. Transparency Working Group-ot. A munkacsoport célja, hogy központi és helyi szinten nyomást gyakoroljon a döntéshozókra annak érdekében, hogy Magyarországon átlátható viszonyok között, tiszta versenyben működhessenek a hazai és külföldi vállalkozások.

A magyarországi korrupcióellenes erőfeszítések többsége a nemzetközi elvárások (EU, GRECO, OECD) következménye vagy politikai érdekek által vezérelt ad hoc intézkedés volt. A hazai korrupcióellenes tevékenységek általában jogszabály és intézmény-központúak, nem építenek a gazdasági szféra és a társadalom tudatos felelősségvállalására, így e szegmensek álláspontját ritkán tükrözik. Az eddig megvalósított programok többsége a politikailag érzékeny, fő problémákat kerülő látszatintézkedéseket tartalmazott. Az egy kormányzati cikluson túlmutató lépéseket garantáló, átfogó stratégiai megközelítés hiánya mutatja, hogy milyen nagy szükség lenne tényleges politikai akaratra a korrupció elleni küzdelemhez.

¹ A személyes adatok védelméről és a közérdekű információk nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény.

² A korrupcióval szembeni kormányzati stratégiáról szóló 1023/2001. (III. 14.) Korm. határozat.

³ A törvényalkotási feladatként meghatározott 14 intézkedés közül kilencnek volt hatása. Lásd: NYÍLT TÁRSADALOM INTÉZET (OPEN SOCIETY INSTITUTE): Korrupció és korrupcióellenes politika Magyarországon. Az EU-hoz történő csatlakozási folyamat figyelemmel kísérése: Korrupció és korrupcióellenes politika. 2002

http://www.eumap.org/reports/2002/corruption/international/sections/hungary/2002_c_hungary.pdf. [Letöltve 2007. szeptember 11-én.]

⁴ 1023/2001. (III.14.) Korm. Határozat a korrupcióval szembeni kormányzati stratégiáról. Lásd az 1-7. pontokat.

⁵ Világbank, Átalakulóban a korrupcióellenes küzdelem, Hozzászólás a politikai vitához <http://siteresources.worldbank.org/INTWBI/GOVANTCOR/Resources/contribution.pdf> [Letöltve 2007. augusztus 2-án].

⁶ 1023/2001. (III.14.) Korm. határozat 11. a) pontját a 2001. évi CXXI. törvény hajtotta végre, a Btk. 250-257 §-ai, valamint a, 258/B-258/E. §-ok módosításával.

⁷ Btk. 255/A. § ld. a kormányhatározat 11. b) pontját. Vannak információk a joggyakorlatban történő alkalmazására. Hack P.: *A korrupcióellenes politika hibáiról*. <http://beszelo.c3.hu/03/0708/04hack.htm>. [Letöltve 2007. augusztus 3-án].

⁸ 1023/2001. Korm. határozat, 1-14. pontok.

⁹ 1023/2001. Korm. határozat, 26. pont. Általánosságban lásd Koi Gy.: *Közszolgálati etika* <http://www.jogforum.hu/publikaciok/132> [Letöltve 2007. augusztus 2-án]. Koi, Gy: *Közszolgálati etika* http://www.lib.uni-corvinus.hu/pdf/koi_gyula2.pdf [Letöltve 2007. augusztus 2-án].

¹⁰ Lásd (<http://www.magyarorszag.hu/hirkozpont/hirek/rendvedelem/etikai20070705.html>), Vám- és Pénzügyőrség (<http://vam.gov.hu/viewBase.do?elementId=2828&modulId=6>), Erd. Önkormányzata (http://monitor.gallup.hu/etika/001115_erd.pdf). [Letöltve 2007. július 8-án].

¹¹ Adorján R.: *Transparent Pockets program, Hungarian State Administration*, (2003) No. 9. 550-560. o.

¹² Az adatvédelem és az információszabadság biztosának 2003. évi országgyűlési beszámolója <http://abiweb.obh.hu/abi/index.php?menu=beszamolok/2003/II/2> [Letöltve 2008. május 1-jén].

¹³ Ld. a közpénzek felhasználásával, a köztulajdon használatának nyilvánosságával, átláthatóbbá tételével és ellenőrzésének bővítésével összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2003. évi XXIV. törvény.

¹⁴ Ld. az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet módosításáról szóló 95/2003. (VII. 15.) Korm. rendeletet.

¹⁵ Ld. a közpénzek felhasználásáról, a köztulajdon használatának nyilvánosságáról, átláthatóbbá tételéről és ellenőrzésének bővítéséről szóló üvegseb törvényből eredő és az államháztartási információs és működési rendszer korszerűsítését szolgáló egyes feladatokról szóló, 1096/2003. (IX. 11.) Korm. határozatot.

¹⁶ Freedom House: *Nations in Transit 2006, Hungary*, 298-300. o.

¹⁷ A törvényben meghatározottakon kívül számos olyan szervezet van, amely tágabb értelemben véve lobbitevékenységeket folytat, mint pl. a civil szervezetek.

¹⁸ 1037/2007 (VI. 18) Korm. határozat, 1. pont.

¹⁹ Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium honlapja <http://irm.gov.hu/download/antikorrupctestulet.doc/antikorrupctestulet.doc>. [Letöltve 2008. április 30-án].